

Aan de leden van de Vaste commissie voor VWS
van de Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Datum
11 november 2019

Contactpersoon
Jan Visscher
Ons kenmerk

Bijlage(n)
Bijlage: Brief BGZJ over 'voortgang Actielijn 2' d.d. 31 oktober 2019
Telefoon
06-13203391
Uw kenmerk

Onderwerp
Wetgevingsoverleg Onderdeel Jeugd en aanverwante zaken van de begrotingen VWS en J&V 2020 op 18 november 2019

Geachte woordvoerders jeugd,

Op 18 november 2019 bespreekt u het jeugd-deel uit de begrotingen van VWS en J&V. Al geruime tijd vragen wij, de samenwerkende jeugdbranches Jeugdzorg Nederland, GGZ Nederland, VGN en VOBC (Branches Gespecialiseerde Zorg voor Jeugd: BGZJ), aandacht voor de grote knelpunten die er zijn, zoals: de gemeentelijke tekorten en bezuinigingen, te lage tarieven, hoge administratieve lasten, regio's die uit elkaar vallen of niet goed met elkaar samenwerken, de hoge werkdruk en vacatures die steeds moeilijker ingevuld kunnen worden. Jongeren en gezinnen worden hierdoor direct geraakt en hebben op diverse plaatsen aan de bel getrokken. Het rapport 'Kwetsbare kinderen onvoldoende beschermd' van de inspecties onderschrijft onze zorgen, die over de volle breedte van de jeugdhulp spelen, nogmaals indringend. Het vertrekpunt van dat rapport is de jeugdbeschermingsketen, maar het gaat ook in op de beschikbaarheid van jeugdhulp en we herkennen exact dezelfde knelpunten bij de jeugd-ggz en -verslavingszorg, jeugdhulp in de gehandicaptenzorg en jeugd- en opvoedhulp. Daarnaast laten de recente onderzoeken van Intrakoop en EY naar de financiële posities van deze organisaties een zeer zorgelijk beeld zien. Het is dan ook goed dat het kabinet nu ingrijpt.

Reactie op brief ministers

De brief '*Naar een betere organisatie van jeugdhulp, jeugdbescherming en jeugdreclassering*' van de ministers De Jonge en Dekker bevat de erkenning van onze zorgen. Het rapport van de inspecties, maar zeker ook de vele signalen die we van onze leden ontvangen, maken glashelder dat er een urgent probleem is. Eenvoudige oplossingen zijn er niet. 'Geld alleen is niet de oplossing', maar geld is wel een onderdeel van de oplossing. De brief van de ministers roept bij onze leden verschillende reacties op:

- Allereerst waardering voor de ruiterlijke erkenning van de knelpunten, de ingewikkelde omstandigheden waaronder de jeugdprofessionals hun werk moeten doen en de gevolgen die dit heeft voor kwetsbare jongeren en gezinnen;
- Daarnaast onderschrijven we de voorstellen van de ministers om het stelsel van een steviger fundament te voorzien. Betere (en afdwingbare) afspraken over regionale en bovenregionale samenwerking zijn noodzakelijk. De continuïteit van cruciale jeugdhulp wordt zo beter geborgd en deels hersteld;
- Er is echter ook kritiek en die spitst zich toe op het uitblijven van structureel extra geld. Bij de erkenning van de ongelukkige samenloop van bezuinigingen en decentralisatie hoort *boter bij de vis*. De optelsom van de bezuinigingen, de autonome groei van de vraag naar jeugdzorg, de extra kosten die met decentralisatie gepaard gingen en de extra impuls die nodig is om de in de afgelopen jaren opgelopen achterstand te herstellen en de transformatie te realiseren, maken duidelijk dat het tijdelijke extra geld uit de Voorjaarsnota niet volstaat. Om te kunnen investeren in personeel (om- en bijscholing, opleiding van nieuwe mensen, innovatie, ruimte voor loonontwikkeling) zijn langjarige afspraken nodig en daar horen structurele middelen en een passende indexatie voor loon- en prijsontwikkeling bij;
- Tenslotte hebben we zorgen over het tijdpad. Wetswijzigingen kosten nu eenmaal tijd. De voorgestelde stelselaanpassingen zullen dan ook pas op langere termijn effect sorteren. Het rapport van de inspecties en de signalen van alle betrokkenen (cliënten en ouders, werknemers, aanbieders, toezichthouders, beroepsverenigingen, etc.) maken duidelijk dat er sprake is van een urgente situatie. Dat vraagt niet alleen om spoed¹ bij het invoeren van de voorgestelde plannen, maar ook om tussentijdse maatregelen en een aanpak die sneller effect heeft. Regionaal maatwerk, een goed gepositioneerde Jeugdautoriteit, landelijke afspraken over indexering van tarieven en een extra financiële bijdrage zijn daarbij cruciaal. Vooruitlopend op de wetswijzigingen sluiten we graag een convenant met rijk en gemeenten met afspraken om alvast in de geest van de nieuwe stelselordering te gaan werken.

De voorstellen in de brief van de ministers zijn niet helemaal uitgewerkt. Het daadwerkelijke effect van de voorstellen valt of staat uiteraard bij de concrete uitwerking. Zo is het belangrijk om over de volle breedte van de jeugdhulp, dus ook voor het aanbod in de jeugd-ggz en jeugdhulp voor jeugd met een beperking, helder te maken welke vorm van jeugdhulp op welk schaalniveau (lokaal, regionaal, bovenregionaal, landelijk) thuishoort. Ook de samenhang tussen Jeugdwet en aanpalende regimes (zoals de Wet Langdurige Zorg, de Wvvgz en de Wet Zorg en dwang) dient daarbij bekeken te worden. De nadere uitwerking van de voorstellen van het kabinet biedt in onze ogen ook mogelijkheden om de bezwaren die sommige gemeenten nu uiten weg te nemen. Voor regio's waar nu al goed samengewerkt wordt, moeten de nieuwe eisen aan de samenwerking een steun in de rug zijn en geen extra bureaucratie opleveren. Ook de betrokkenheid en de aansluiting van de lokale jeugdhulp en de wijkteams op de regionale en bovenregionale niveaus verdient nadere aandacht bij de verdere uitwerking.

¹ <https://www.ggz nederland.nl/actueel/ggz-nederland--spoed-bij-doorvoeren-kabinetsmaatregelen-jeugdhulp>

Bij regionale en bovenregionale samenwerking door gemeenten hoort voor ons ook intensievere samenwerking door de betrokken aanbieders van jeugd- en opvoedhulp, jeugd-ggz en jeugdhulp voor jeugd met een beperking, over sectorale grenzen heen. De branches stimuleren en faciliteren deze samenwerking onder andere door middel van regionale bijeenkomsten in het kader van de programma's onder Actielijn 2 uit het programma Zorg voor de Jeugd. Het doel is om vanuit een landelijke visie te werken aan regionaal maatwerk en afspraken te maken (ook over de regie) om te komen tot een goed functionerende jeugdhulpketen. Hierbij is ook extra aandacht voor de continuïteit van zorg (18-/18+ problematiek) en de goede aansluiting met de zorg voor volwassenen zodat er beter met het hele gezin gewerkt kan worden. Meer hierover leest u in bijgevoegde brief² van de jeugdbranches aan minister De Jonge en de brief³ met de reactie op het evaluatieonderzoek naar de jeugd-ggz

Tekorten & tarieven

Samen hebben we de opdracht om de jeugdhulp elke dag een stukje beter te maken. De randvoorwaarden om dat waar te maken, moeten daarvoor op orde zijn. Zolang gemeenten ervaren dat zij grote tekorten hebben, blijft de nadruk liggen op bezuinigingen. Er is daardoor te weinig ruimte voor de broodnodige investeringen in de kwaliteit, infrastructuur en innovatie van de zorg. Gemeenten in financiële nood zijn geneigd maatregelen te nemen die op korte termijn wellicht besparingen opleveren, maar die op de langere termijn averechts werken en haaks staan op de gewenste vernieuwing en verbetering van de jeugdhulp. Het tijdelijke extra geld dat bij de Voorjaarsnota werd aangekondigd, komt helaas niet in de uitvoering terecht. Structurele oplossingen zijn doorgeschoven naar de volgende kabinetsformatie en dat is in onze ogen onverantwoord. De organisaties die jeugdbescherming, jeugd- en opvoedhulp, jeugd-ggz en jeugdhulp aan jeugd met een beperking bieden, willen met elkaar en met gemeenten grotere stappen zetten in de transformatie van de jeugdzorg.

Gemeenten geven aan dat er nog steeds geen ruimte is voor eerlijkere en kostendekkende tarieven of het doorberekenen van inflatie en loonstijgingen. De ministers onderschrijven in hun brief het belang van faire tarieven en indexatie. Hierbij moet rekening worden gehouden met de opleiding van medewerkers, de aard van het werk, voldoende tijd en ruimte voor samenwerking en reflectie van medewerkers, ruimte voor loonontwikkeling en innovatie en dit moet leiden tot voldoende ruimte voor het bieden van passende zorg. We onderschrijven dit van harte. De gewenste transformatie van de jeugdhulp gaat namelijk nadrukkelijk ook over het behouden en ontwikkelen van vakmanschap van jeugdprofessionals. De ministers kondigen een Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB) aan over reële prijzen. Deze moet wat ons betreft gaan over verplichte indexatie, ruimte voor opleiding van personeel, tijd en ruimte voor samenwerking en reflectie. De Jeugdwet moet aangepast worden om de grondslag voor deze AMvB te maken. Dat kost tijd en de nood is hoog. We vragen de minister daarom ook voor komend jaar al harde afspraken te maken over reële tarieven. Ook moet de Jeugdautoriteit versneld een stevige onafhankelijke positie krijgen om tarieven te toetsen en het inkoopproces te beoordelen.

² <https://www.jeugdzorgnederland.nl/wp-content/uploads/2019/11/BGZJ-brief-aan-VWS-over-actielijn-2-incl.-bijlagen-dd-31-oktober-2019.pdf>

³ <https://www.ggz nederland.nl/actueel/reactie-onderzoek--de-jeugd-ggz-na-de-jeugdwet--onderzoek-naar-knelpunten-en-kansen>

Het is goed dat er verdiepende onderzoeken worden gedaan naar de omvang en aard van de financiële tekorten bij gemeenten en naar de afbakening van de reikwijdte van de jeugdhulpplicht. Zodra de eerste onderzoeken gereed zijn, zouden we deze graag snel bespreken en kijken of er al eerder dan bij de kabinetsformatie stappen gezet kunnen worden om een langjarig perspectief voor de benodigde investeringen in de sector te realiseren.

Administratieve lasten

Er lekt nog altijd ongelooflijk veel geld weg naar vermijdbare administratieve lasten. Als de bureaucratie verminderd wordt en het beschikbare geld vooral wordt ingezet ten behoeve van jongeren die de hulp het hardste nodig hebben, dan is dat een grote stap vooruit. De huidige vrijblijvendheid moet ervan af. De wildgroei aan eisen en systemen moet landelijk gereguleerd worden. Gemeentelijke beleidsvrijheid op de inhoud van de zorg kan prima samengaan met landelijk vastgestelde en verplichte administratieve kaders. Dit leidt tot kostenbesparingen, maar ook tot minder werkdruk en meer tijd voor de directe zorg voor kinderen en gezinnen.

Jeugdautoriteit: onafhankelijke stelselhoeder

Het is wenselijk dat er een instantie is die in situaties waarin gemeenten en aanbieders er onderling niet uitkomen kan bemiddelen, interveniëren en in specifieke situaties tijdelijke financiële (liquiditeits)steun kan bieden. In eerdere brieven pleitten we reeds voor een onafhankelijke marktmeester of stelselhoeder. De Transitie Autoriteit Jeugd (TAJ) had, dankzij het instellingsbesluit dat aan de oprichting ten grondslag lag, een duidelijke onafhankelijke positie. Sinds begin van dit jaar bestaat de Jeugdautoriteit, maar de rol van de Jeugdautoriteit is onvoldoende duidelijk en nog niet onafhankelijk gepositioneerd. We pleiten voor een duidelijkere en onafhankelijke positie voor de Jeugdautoriteit, op grotere afstand van politiek en ministerie en met naast de hierboven geschetste toetsende taken ook een signalerende en adviserende rol richting het rijk als stelselverantwoordelijke. Zeker omdat de meeste voorstellen van de ministers door de benodigde wetwijziging nog even op zich laten wachten, is het van extra groot belang om de Jeugdautoriteit snel in positie te brengen en van de benodigde bevoegdheden te voorzien.

Jeugdbescherming

Naar aanleiding van de specifieke zorgen van de inspecties over de jeugdbescherming, hebben rijk, VNG en de jeugdbeschermingsorganisaties afgesproken⁴ nog voor de Kerst per regio in beeld te brengen wat er nodig is. We willen dat die gesprekken leiden tot snelle maatregelen waarbij ook de financiële knelpunten worden opgelost. Jeugdbescherming is nu een te lange keten, waardoor kinderen te lang op hulp moeten wachten. Jeugdzorg Nederland heeft er al vaker voor gepleit⁵ om te onderzoeken of de taken van Veilig Thuis, de Raad voor de Kinderbescherming en de jeugdbeschermingsorganisaties veel meer of zelfs volledig geïntegreerd kunnen worden.

⁴ <https://www.jeugdzorgnederland.nl/actueel/inspectierapport-jeugdbescherming-dwingt-tot-actie/>

⁵ <https://www.jeugdzorgnederland.nl/actueel/jeugdbescherming-kan-met-minder-instanties-toe/>

Stelsel is een middel, geen doel

We willen de zorg en hulp voor jongeren en gezinnen beter organiseren. De ambities uit de Jeugdwet onderschrijven we nog steeds van harte. Het gaat in deze brief en in het recente publieke debat veel over het stelsel en de jeugdhulporganisaties. Terwijl het natuurlijk vooral over de jongeren en gezinnen zou moeten gaan, en over de hulp die zij krijgen en over het werk van de professionals van wie zij die hulp krijgen. Het stelsel en de organisaties dienen de gewenste veranderingen en verbeteringen te faciliteren en te stimuleren. De voorgestelde stelselwijzigingen zijn daarbij behulpzaam, maar we zijn pas tevreden als de transformatie van de jeugdhulp ook echt tot merkbare verbetering van de zorg voor kwetsbare jongeren en hun gezinnen leidt. Hier nemen wij uiteraard zelf ook onze verantwoordelijkheid.

Vanzelfsprekend zijn we van harte bereid de punten uit deze brief nader toe te lichten of andere vragen te beantwoorden.

Met vriendelijke groet,
Namens de Branches Gespecialiseerde Zorg voor Jeugd (BGZJ)

Veronique Esman-Peeters
directeur GGZ Nederland